

Kamu İç Denetçileri Derneği Meşrutiyet Caddesi Konur Sokak No: 36/6 Kızılay - ANKARA

www.kidder.org.tr/denetisim/ • denetisim@kidder.org.tr

ISSN 1308-8335

Yıl: 16, Sayı: 32, 96-107, 2025

Araştırma Makalesi

FİRMAYA ÖZGÜ DEĞERLERİN AÇIKLANAN KİLİT DENETİM KONULARI ÜZERİNE ETKİSİ: BİST İMALAT SEKTÖRÜ ARAŞTIRMASI

*(THE IMPACT OF FIRM-SPECIFIC VALUES ON DISCLOSED KEY AUDIT MATTERS:
BIST MANUFACTURING SECTOR RESEARCH)*

Filiz ÖZŞAHİN KOÇ¹

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, firmaların bağımsız denetim raporlarında açıkladıkları kilit denetim konularının sayısını etkileyen faktörleri tespit etmektir. Söz konusu amaç kapsamında firmanın büyüklüğü, aktif karlılığı, kaldıraç, firmanın faaliyet süresi ve dört büyük denetim firması tarafından denetlenip denetlenmediği gibi ana değişkenlerinin firmaların kilit denetim konuları açıklamaları ile olan ilişkileri ve bu değişkenlerin açıklanan kilit denetim konularına etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda, BIST İmalat Sektöründeki 158 firmanın 2017-2023 yılı verileri panel veri analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde dört büyük denetim firması tarafından denetlenen firmaların daha fazla sayıda kilit denetim konusu raporladıkları belirlenmiştir. Ayrıca firmanın faaliyette bulunduğu sürenin açıklanan kilit denetim konuları üzerinde negatif anlamlı etkisi bulunduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte firmaya özgü değerlerden büyüklük, aktif karlılık ve kaldıraç değişkenlerinin açıklanan kilit denetim konuları üzerinde bir etkisi bulunmadığı saptanmıştır. Çalışma “BDS 701 Kilit Denetim Konularının Denetim Raporunda Bildirilmesi Standardı'nın” yürürlüğe girdiği tarihten günümüze kadar olan firmalara özgü verileri incelemesi bakımından kapsam ve elde edilen bulgular itibariyle önemlidir. Bu bağlamda literatüre ve uygulayıcılara katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Firmaya Özgü Değerler, Kilit Denetim Konuları, BDS 701.

JEL Kodları: M41, M40, M49.

ABSTRACT

The purpose of this research is to specify the factors effecter the number of key audit matters disclosed by firms in their independent audit reports. Within the scope of this purpose, the relationships between the firm's size, return on assets, leverage, the firm's period of activity and whether it is audited by the big four audit firms and the firms' disclosures of key audit matters and the effect of these variables on the disclosed key audit matters were examined. In this context, the 2017-2023 data of 158 firms in the BIST Manufacturing Sector were analyzed using the panel data analysis method. As a result of the analysis, it was determined that companies audited by the big four audit firms reported a higher number of key audit matters. Otherwise, it was specified that the duration of the firm's activity had a negative significant impact on the disclosed key audit matters. However, it was specified that the firm-specific values of size, active profitability and leverage did not have an impact on the disclosed key audit matters. The study is important in terms of its scope and findings in terms of examining firm-specific data from the date of entry into force of the “BDS 701 Standard on Disclosure of Key Audit Matters in Audit Reports” to the present. In this context, it will contribute to the literature and practitioners.

Keywords: Firm-Specific Values, Key Audit Matters, BDS 701.

JEL Classification: M41, M40, M49.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, filiz.ozsahin@nevsehir.edu.tr , ORCID: 0000-0002-0211-869X

1. GİRİŞ

Uluslararası boyutta gerçekleşen finansal krizler ve Palmat, Worldcom, Enron, Global Crossing, Tyco, HealthSouth ve Adelphia gibi firmalarda yaşanan skandallarla birlikte bilgi kullanıcıları bağımsız denetim raporlarının güvenilirliğini ve şeffaflığını sorgulayarak denetçi raporlarında daha fazla bilgi açıklanmasını istemişlerdir. Bu bağlamda karar alıcıların istekleri göz önüne alınarak “2015 yılında Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB) tarafından Uluslararası Denetim Standardı 701-Kilit Denetim Konularının Denetim Raporunda Bildirilmesi Standardını yayımlanmıştır. Türkiye’de de Uluslararası Denetim Standardı (UDS 701) ile uyumu sağlamak üzere, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından BDS 701 Kilit Denetim Konularının Denetim Raporunda Bildirilmesi Standardı yayımlanmıştır. Söz konusu BDS 701 Kilit Denetim Konularının Denetim Raporunda Bildirilmesi Standardı 1 Ocak 2017 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere 9 Mart 2017 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konmuştur” (Özşahin Koç, 2021: 37).

Bahse konu “BDS 701 Kilit Denetim Konularının Denetim Raporunda Bildirilmesi Standardı” ile denetim raporlarında yeni bir bölüm yer almakta ve denetim profesyonellerinin mali tablolarda en önemli gördükleri ya da denetim sürecinde en fazla zaman harcadıkları konular öne çıkarılmaktadır. En önemli konuların hangisi olduğu ise denetçilerin muhakemesine bırakılmıştır (Varıcı ve Kalıpçı Çağırın, 2021: 89).

BDS 701’de kilit denetim konuları (KDK), “denetçinin mesleki muhakemesine göre, cari döneme ait finansal tabloların denetiminde en çok önem arz eden konular” biçiminde tanımlanmaktadır (BDS 701: prg8). BDS 701’e göre KDK’ların denetim raporlarında sunulmasının amacı; “yürütülen denetime ilişkin daha fazla şeffaflık sağlayarak denetçi raporunun iletişim değerinin artırılması” biçiminde tanımlanmaktadır (BDS 701: prg2).

Denetim raporlarında KDK’ların açıklanmasıyla birlikte firma yönetimleri tarafından sunulan raporların da daha şeffaf ve güvenilir olması beklenmektedir. Nitekim kilit denetim konularını kapsayan raporların karar alıcıların denetimden beklentisini karşılamak üzere oluşturulduğu aşikârdır. Dolayısıyla açıklanan kilit denetim konularının sayısı bilgi kullanıcılarını ve alacakları kararları ilgilendirmektedir. Buradan hareketle firmalarda açıklanan kilit denetim konularını etkileyen faktörlerin neler olabileceğinin belirlenmesi çalışmanın motivasyonunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda uluslararası ve ulusal literatürde yer alan çalışmalar da esas alınarak firma büyüklüğünün, kaldırıcın, aktif karlılığın, firma faaliyet süresinin ve denetim firması büyüklüğünün açıklanan kilit denetim konusu sayısını etkileyebilecek değişkenler olabileceği değerlendirilmiştir.

Standardın yayımlanmasıyla birlikte uluslararası ve ulusal literatürde konuyla ilgili çok fazla araştırma yapılmıştır. Çalışmalarda KDK’ların hangi hususları içerdiği ve belirtilme sıklıkları araştırılmıştır. Bununla birlikte literatürde açıklanan KDK’ları belirleyen faktörleri inceleyen çalışmalar da “Tušek ve Ježovita, 2018; Velte, 2018; Ferreira ve Morais, 2019; Njenga, 2019; Oghuvwu ve Orakwue, 2019; Pinto ve Morais, 2019; Shao, 2020; Suttipun, 2020; Wuttichindanon ve Issarawornrawanich, 2020; Yalçın, 2020; Varıcı ve Kalıpçı Çağırın, 2021” yer almaktadır. Türkiye açısından ise literatürde sınırlı sayıda çalışma yer almakta olup, BIST imalat sektöründe yer alan firmalara özgü değerler ile açıklanan KDK’lar arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlayan bu çalışmanın literatürdeki eksikliği tamamlayacağı düşünülmektedir. Bu amaç kapsamında, KDK’ları etkileyen firmaya özgü değerler panel regresyon modeli ile incelenmiştir. Bu çalışma, Türkiye kapsamında standardın yürürlüğe girdiği tarihten günümüze kadar (2017-2023) olan firmalara özgü verileri geniş bir yıl aralığında incelemesi bakımından kapsam ve elde edilen bulgular itibariyle literature katkısı önemlidir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Uluslararası düzenlemeye paralel bir biçimde Türkiye’de “Kamu Gözetimi Kurumu” tarafından 2017 yılında “BDS 701 Kilit Denetim Konularının Denetim Raporunda Bildirilmesi Standardı” yayımlanmıştır. Söz konusu standardın yayımlanmasıyla birlikte uluslararası ve ulusal literatürde konuyla ilgili çok fazla araştırma yapılmıştır. Ulusal literatürde yer alan çalışmaların genelinde² bağımsız denetim raporlarında sunulan KDK’ların hangi hususları içerdiği ve belirtilme sıklıkları incelenmiştir. Bu çalışmanın kapsamı gereği literatür incelemesi açıklanan KDK’ları etkileyen hususları araştıran uluslararası ve ulusal çalışmaları içerecek biçimde sınırlandırılmıştır. Söz konusu çalışmalar ve elde edilen bulgular ise şöyledir:

² Özcan ve Günlük (2021); Aktaş ve Acar (2020); Arzova ve Şahin (2020); Akdoğan ve Bülbül (2019); Ertan ve Kızık (2019); İşseveroğlu (2019); Kavut ve Güngör (2018); Uzun ve Köylü (2017) tarafından yapılan çalışmalar bu çalışmalara örnek olarak verilebilir.

Tušek ve Ježovita (2018) tarafından yapılan çalışmada Hırvatistan'daki borsada listelenen firmaların açıkladıkları kilit denetim konularını 2016-2017 yılı itibariyle incelemişlerdir. Çalışma sonucunda dört büyük denetim firması (BİG4)³ tarafından denetlenen firmaların daha fazla sayıda KDK açıkladıkları belirlenmiştir.

Velte (2018) çalışmasında denetim komitelerindeki cinsiyet çeşitliliğinin kilit denetim konuları açıklamalarının etkileyip etkilemediğini araştırmıştır. Çalışmada Londra Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören firmaların 2014-2015 yılı verileri regresyon analiziyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda denetim komitesinde daha fazla kadın üye bulunan firmaların daha fazla kilit denetim konuları açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Ferreira ve Morais (2019) tarafından yapılan çalışmada firmaların özelliklerinin açıklanan KDK sayısı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmada Sao Paulo Menkul Kıymetler Borsası'nda listelenen 447 firmanın 2016 yılı verisi sıradan en küçük kareler yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda BİG4 tarafından denetlenen firmaların daha fazla sayıda KDK açıkladıkları belirlenmiştir.

Njenga (2019) çalışmasında açıklanan KDK'ları etkileyen faktörleri araştırmıştır. Çalışmada Ulusal Hindistan Borsası'nda listelenen denetim firmalarından 136 katılımcıya anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda firma büyüklüğü, yıllar içindeki raporlama eğilimi, denetçi türü ve firmanın faaliyette bulunduğu sektör ile açıklanan KDK'lar arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca KDK'ları etkileyen ana etkenlerin uluslararası standartlar ve mevzuatın doğası gereği genel olması bir başka ifadeyle denetçi raporunda rapor edilen KDK'ların formları, formatı ve sayısının standart ve mevzuat kapsamında olduğu belirtilmiştir.

Oghuvwu ve Orakwue (2019) tarafından yapılan çalışmada KDK'ların açıklanmasını belirleyen unsurlar araştırılmıştır. Çalışmada 15 bankanın 2016-2017 yılı verileri kesirli regresyon yöntemi ile incelenmiştir. Araştırma neticesinde denetim ücretleri ile KDK'ların açıklanması arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca firma büyüklüğü ile KDK'ların açıklanması arasında anlamlı olmayan pozitif bir ilişki saptanmıştır.

Pinto ve Morais (2019) tarafından yapılan çalışmada KDK'ların açıklanmasında önemli olan hususları Avrupa örnekleminde incelemişlerdir. Çalışmada FTSE 100, CAC 40 veya AEX 25'teki firmaların 2016 yılı verilerini kesitsel regresyon modeli ile araştırmışlardır. Çalışma sonucunda denetçi ücreti ile raporlanan KDK'ların sayısı arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bankaların açıklanan kilit denetim konularının sayısının az olduğu ve bu durumun nedeninin bankaların düzenleme ve denetleme ilkelerinin diğer sektörlerle göre daha ağır ve kurallı olmasından kaynaklanabileceği ifade edilmiştir.

Shao (2020) çalışmasında kilit denetim konularının açıklanma durumunu etkileyen faktörleri araştırmıştır. Çalışmada Çin Borsasında listelenen firmaların 2016-2018 yılı verileri panel regresyon analiziyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda firmanın büyüklüğü, denetim dönemi, firmanın sektör uzmanlığı, denetçinin cinsiyeti, çalışma yılı ve sektör uzmanlığının kilit denetim konularının açıklanmasını önemli ölçüde etkilediği saptanmıştır.

Suttipun (2020) çalışmasında Tayland Borsası'nda işlem gören 150 firmanın raporlanan kilit denetim konularını etkileyen faktörleri 2016-2018 yılları itibariyle içerik analizi ve çoklu regresyon analizi yöntemiyle incelemiştir. Çalışma sonucunda firma büyüklüğünün raporlanan kilit denetim konuları üzerine pozitif etkisi olduğu; karlılığın ise raporlanan kilit denetim konuları üzerine negatif etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte firma yaşı ve denetçi rotasyonu değişkenlerinin raporlanan kilit denetim konuları üzerine anlamlı bir etkisi olmadığı saptanmıştır.

Wuttichindanon ve Issarawornrawanich (2020) tarafından yapılan çalışmada Tayland'da açıklanan kilit denetim konularını belirleyen faktörler araştırılmıştır. Çalışmada Tayland Menkul Kıymetler ve Borsasında listelenen firmaların 2016-2017 yılı verileri çoklu regresyon analiziyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda BİG4 tarafından denetlenen firmaların daha fazla sayıda KDK raporladıkları belirlenmiştir. Ayrıca bağımsız yönetici sayısı çok olan firmalarda da daha fazla sayıda KDK açıklandığı gözlenmiştir.

Yalçın (2020) çalışmasında raporlanan KDK sayısını etkileyen faktörleri incelemiştir. Çalışmada BIST İmalat Sanayiinde listelenen 171 firmaya özgü 2017-2019 yılı verisi çoklu regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Araştırma neticesinde BİG4 tarafından denetlenen ve denetim firmasını bir önceki yıl değiştiren firmaların daha az sayıda KDK raporladıkları belirlenmiştir.

Varıcı ve Kalıpçı Çağırın (2021) tarafından yapılan çalışmada KDK'ları etkileyen faktörleri BIST KOBİ Sanayiinde listelenen firmalar kapsamında araştırmışlardır. 39 firmanın 2018-2019 yılları verisini çoklu doğrusal regresyon analizi ve içerik analizi yöntemiyle incelemişlerdir. Çalışma neticesinde büyüklük, denetçi türü ve cari oranın açıklanan KDK sayısını etkilediği bulgusuna ulaşmışlardır.

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, firmaların raporladıkları KDK'ları etkileyen faktörlerin incelenen ülke ve firma örnekleminde göre farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Zira bazı çalışmalarda denetçi türü, firma büyüklüğü,

³ Bundan sonra BİG4 olarak bahsedilecektir.

kaldıraç gibi değişkenlerin açıklanan KDK'lar üzerine pozitif etkisini tespit eden çalışmalar bulunduğu gibi benzer değişkenlerin açıklanan KDK'lar üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını saptayan çalışmalar da bulunmaktadır.

3. VERİ SETİ VE YÖNTEM

Araştırma kapsamında BIST İmalat Sektöründeki 158 firmanın 2017-2023 yılı verileri incelenmiştir. Firmalara özgü incelenen veriler Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) ve firmaların kurumsal internet adreslerinde yayımladıkları finansal raporlardan ve bağımsız denetim raporlarından temin edilmiştir.

24 Mayıs 2024 tarihi itibarıyla KAP'da yer alan bilgilere göre BIST İmalat Sektöründe 229 firma listelenmektedir. Araştırma yapılan dönemde 71 firmanın incelemeye tabi bazı verilerine ulaşılamamıştır. Bu kapsamda 158 firmanın 2017-2023 yılı verileri analiz edilmiştir. Bahse konu durum araştırmanın kısıtı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında firmaya özgü değerlerin açıklanan KDK'lar üzerine etkisi panel veri analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu bağlamda oluşturulan panel regresyon model denklemi şöyledir:

$$KDK_{(i,t)} = \beta_0 + \beta_1(Ln\ SIZE)_{(i,t)} + \beta_2(LEV)_{(i,t)} + \beta_3(ROA)_{(i,t)} + \beta_4(LnAGE)_{(i,t)} + \beta_5(BİG4)_{(i,t)} + e_{it}$$

Model denkleminde yer alan değişkenlere özgü bilgiler aşağıda yer almaktadır.

$KDK_{(i,t)}$: Açıklanan kilit denetim konuları sayısı

$Ln\ SIZE_{(i,t)}$: Firma büyüklüğü [Toplam aktifin logaritmik değeri]

$LEV_{(i,t)}$: Kaldıraç $\frac{[Toplam\ Borç]}{[Toplam\ Aktif]}$

$ROA_{(i,t)}$: Aktif Karlılık $\frac{[Net\ Kar\ (Zarar)]}{[Toplam\ Aktif]}$

$Ln\ AGE_{(i,t)}$: Firma yaşı [Firma faaliyet süresinin logaritmik değeri]

$BİG4_{(i,t)}$: Denetim firmasının büyüklüğü [Dört büyük denetim firması ise 1, değilse 0]

$e_{(i,t)}$: Hata terimi

Araştırma kapsamı gereği açıklanan KDK sayısı bağımlı değişken; $SIZE$, LEV , ROA ve AGE değişkenleri bağımsız değişken ve $BİG4$ kukla değişken olarak ele alınmıştır.

Model denkleminde yer alan “ $i = 1, 2, \dots, \dots, N$ firma sayısını (158 firma); $t = 1, 2, 3, \dots, \dots, T$ zaman dönemlerini (7 yıl -2017-2023)” ifade etmektedir. “ $N \times T$ ” ise araştırmanın veri setinde bulunan gözlem sayısı toplamını ($158 \times 7 = 1106$) vermektedir. Nitekim araştırmada 158 firmanın 7 yıllık veri seti incelenmiştir (Özşahin Koç ve Deran 2024a: 86; Özşahin Koç ve Deran 2024b: 677; Özşahin Koç vd., 2023: 1291).

4. BULGULAR

Araştırma değişkenlerine özgü tanımlayıcı istatistikler aşağıda Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum	Skewness	Kurtosis	Jarque-Bera
KDK	1,806	0,914	1	7	1,462	6,579	985,107
$LnSIZE$	20,127	1,938	14,513	26,304	-0,016	2,990	0,051
ROA (%)	0,062	0,139	-2,051	0,587	-3,466	54,046	122298,4
LEV (%)	0,548	0,296	0,052	4,401	4,719	54,012	124025,1
$LnAGE$	3,623	0,510	0	4,477	-1,846	8,168	1859,543
$BİG4$	0,462	0,498	0	1	0,148	1,022	184,355

$N=1106$

Tabloya göre KDK 'ların minimum değerinin 1, maksimum değerinin ise 7 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda incelenen firmalar kapsamında en fazla 7 kilit denetim konusunun açıklandığını ifade etmek mümkündür. ROA 'nın minimum (-2,051) ve maksimum (0,587) değerleri arasında farklılık bulunduğu ve mevcut durumun nedeninin BIST İmalat Sektörü'nde yer alan firmaların büyüklüklerinin farklı düzeylerde olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Değişkenlere özgü skewness ve kurtosis değerlerinin sırasıyla 0 ve 3 olması normal dağıldığını ifade etmektedir (D'agostino vd., 1990). Bu kapsamda değişkenlerin kurtosis değerlerine bakıldığında KDK , ROA , LEV ve $LnAGE$

değişkenlerinin normal dağılımdan daha sivri olduğu ifade edilebilmektedir. Ayrıca Jarque bera değerlerine göre değişkenlerin normal dağılmadığı gözlenmiştir.

Araştırmada seriler normal dağılmadığından dolayı Spearman Korelasyon Testi uygulanmış olup ulaşılan değerler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Korelasyon Matrisi

<i>Değişken</i>	<i>KDK</i>	<i>SIZE</i>	<i>ROA</i>	<i>LEV</i>	<i>LnAGE</i>	<i>BİG4</i>
<i>KDK</i>	1,000					
<i>LnSIZE</i>	0,152***	1,000				
<i>ROA (%)</i>	-0,025	0,048	1,000			
<i>LEV (%)</i>	0,112***	0,024	-0,420***	1,000		
<i>LnAGE</i>	-0,009	0,301***	0,095***	0,018	1,000	
<i>BİG4</i>	-0,106***	0,250***	0,069**	0,210***	0,391***	1,000

Not: ***p<0,01, **p<0,05, *p<0,10.

Ulaşılan değerler incelendiğinde KDK ile SIZE ve LEV değişkenleri arasında %1 önem seviyesinde pozitif, BİG4 değişkeni ile ise negatif bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda firmaya özgü değerlerden aktif büyüklük, kaldıraç ve denetim firmasının BİG4 “Deloitte, Ernst & Young, KPMG ve PricewaterhouseCoopers” olmasının açıklanan KDK’lar ile ilişkili olduğu ifade edilebilir. Ayrıca elde edilen bulgulara göre bağımsız değişkenler arasında yüksek korelasyon bulunmadığı görülmekte olup bu durum çoklu doğrusal bağlantı problemini ortadan kaldırmaktadır (Aydingülü Sakalsız ve Süsay Alkan, 2024: 445). Bahse konu çoklu doğrusal bağlantı sorunu varyans büyütme faktörüyle belirlenebilir (Aydingülü Sakalsız ve Süsay Alkan, 2024: 446; Yerdelen Tatoğlu, 2020). Hesaplanan VIF değerleri Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Varyans Büyütme Faktörü (VIF) Sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>VIF</i>
<i>LnSIZE</i>	1,107
<i>ROA (%)</i>	1,419
<i>LEV (%)</i>	1,440
<i>LnAGE</i>	1,183
<i>BİG4</i>	1,216
<i>Ortalama VIF= 1,273</i>	

Varyans büyütme faktörü değerleri ortalamasının 5’ten küçük olması (1,273 <5) modelin çoklu doğrusal bağlantı sorunu bulunmadığını göstermektedir (Yerdelen Tatoğlu, 2020: 260; Özşahin Koç ve Deran, 2024b: 679).

Araştırma modeli kapsamında birimler arasında korelasyon (yatay kesit bağımlılığı) bulunup bulunmadığını belirlemek için Pesaran (2004) CD Testi⁴ uygulanmış olup her bir değişken için ulaşılan istatistikî değerler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4. Birimler Arasında Korelasyon (Yatay Kesit Bağımlılığı) Sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Pesaran (2004) CD Testi</i>	<i>Test Edilen Hipotezler</i>	<i>Sonuç</i>
<i>LnSIZE</i>	280,148***		
<i>ROA (%)</i>	294,448***	$H_0 = \text{Birimler arası korelasyon yoktur.}$	$0,00 < 0,05 H_0 \text{ reddedilir.}$
<i>LEV (%)</i>	34,341***	$H_1 = \text{Birimler arası korelasyon vardır.}$	$\text{Birimler arası korelasyon vardır.}$
<i>LnAGE</i>	44,759***		

Not: ***p<0,01, **p<0,05, *p<0,10.

⁴ “Pesaran’ın Testi, T<N olduğu durumda kullanılır.”

Ulaşılan bulgulara göre modelde yatay kesit bağımlılığı bulunmaktadır ve bu sebeple panel analizde ikinci nesil birim kök testi yapılmalıdır (Yerdelen Tatoğlu, 2020: 260; Aydingülü Sakalsız ve Süsay Alkan, 2024: 446). Baltagi (2005), 15 yılın altında zaman boyutu olan veri seti kapsamında birim kök testine gerek olmadığını belirtir (Özşahin Koç ve Deran 2024a: 86). Bu çalışmada 7 dönem incelendiği için ikinci nesil birim köke bakılmamıştır. Araştırma modeli kapsamında uygulanan panel verinin, birim ve zaman etkilerinin varlığı “*Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı (LM) Testi, F Testi ve Olabilirlik Oranı (LR) Testi*” ile sınanmış olup elde edilen test istatistiği sonuçları Tablo 5’te raporlanmıştır.

Tablo 5. Birim/Zaman Etkileri Test Sonuçları

<i>Birim/Zaman Etki</i>	<i>F Testi</i>	<i>LR</i>	<i>LM</i>
<i>Birim Etki</i>	8,27 ***	443,20***	793,44***
<i>Zaman Etki</i>	5,67 ***	15,30***	0,0000

Not: *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,10$.

F ve LR testleri ile incelendiğinde Model’de hem birim etkisinin olduğu; hem de zaman etkisinin olduğu tespit edilmiştir. LM test istatistiği sonuçlarına göre ise birim etkinin bulunduğu ($0,0000 < 0,05$) ancak zaman etkisinin olmadığı ($1,0000 > 0,05$) gözlenmiştir. Test sonuçlarına göre Model iki yönlü panel veri modeli olup sabit-tesadüfi etkiler tahmincilerinden hangisinin geçerli olduğunu saptamak için Hausman testi uygulanmış ve elde edilen bulgulara göre $0,0001 < 0,05$ sabit etkiler modelinin geçerli olduğu belirlenmiştir.

Araştırma modelinin geçerli tahmincisi sabit etkiler olduğundan dolayı değişen varyansın belirlenmesi için Değiştirilmiş Wald Testi uygulanmıştır (Ün, 2018: 76-77). Elde edilen bulgular kapsamında $0,0000 < 0,05$ H_0 reddedilir. Araştırma modelinde değişen varyans bulunmaktadır. Ayrıca otokorelasyon için “*Bhargava, Franzini ve Narendranathan’ın Durbin Watson (DW) ve Baltagi-Whu LBI*” testleri uygulanmıştır (Yerdelen Tatoğlu, 2020: 241). Elde edilen test değerleri sırasıyla 1.1944391 ve 1.6300219 olup 2 kabul edilen kritik değerden küçük olduğu için H_0 reddedilir. Modelde otokorelasyonun var olduğu belirlenmiştir.

Nitekim araştırma modeli kapsamında otokorelasyon, değişen varyans ve birimler arası korelasyon olduğundan ötürü modele Driscoll-Kraay (1998) standart hatalar dirençli tahmincisi uygulanmış olup ulaşılan panel regresyon sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Panel Regresyon Sonuçları

<i>Bağımsız Değişkenler</i>	<i>Standartlaştırılmış Beta Katsayıları</i>	<i>T değeri</i>	<i>Standart Hata</i>
<i>LnSIZE</i>	0,061	1,02	0,060
<i>ROA (%)</i>	-0,387	-1,35	0,287
<i>LEV (%)</i>	-0,185	-1,62	0,114
<i>LnAGE</i>	-0,495*	-1,97	0,251
<i>BİG4</i>	0,367***	-4,17	0,088

$F = 16,49$

$N = 1106$

Not 1: *** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,10$ seviyesinde anlamlı

Bağımlı Değişken: KDK

Bağımsız Değişken: Ln SIZE, ROA, LEV, Ln AGE, BİG4

Araştırma bulgularına göre BİG4 değişkeninin %1 önem düzeyinde KDK değişkeni üzerinde anlamlı ve pozitif etkisinin bulunduğu saptanmıştır. Bu kapsamda dört büyük denetim firmalarından birisi ile denetlenen firmaların daha fazla sayıda kilit denetim konusu açıkladıkları saptanmıştır. Elde edilen bu bulgu literatürde yer alan (Velte, 2018; Tušek ve Ježovita, 2018; Ferreira ve Morais, 2019; Njenga, 2019; Wuttichindanon ve Issarawornrawanich, 2020) tarafından yapılan çalışmalarla desteklenmektedir. Diğer taraftan Yalçın, (2020); Varıcı ve Kalıpçı Çağırın, (2021) tarafından yapılan çalışmalarda ise BİG4 tarafından denetlenen firmaların daha az sayıda KDK raporladıkları belirlenmiştir. Söz konusu bulgular bu çalışmada elde edilen bulgu ile çelişmektedir. Bununla birlikte LnAGE değişkeninin %10 anlamlılık seviyesinde KDK değişkeni üzerinde negatif anlamlı etkisi bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgunun aksine Suttipun (2020); Varıcı ve Kalıpçı Çağırın (2021) tarafından yapılan çalışmalarda firma yaşının raporlanan KDK’lar üzerine anlamlı bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Ayrıca büyüklük, aktif karlılık ve kaldıraç değişkenlerinin açıklanan KDK’lar üzerine anlamlı bir etkisi bulunmadığı saptanmıştır. Oghuvwu ve Orakwue (2019) çalışmalarında firma büyüklüğü ile KDK’ların açıklanması arasında anlamlı olmayan bir ilişki tespit etmiştir. Elde edilen bu bulgu bu çalışmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Literatürde yer alan bazı çalışmalarda (Velte, 2018; Njenga, 2019; Pinto ve Morais, 2019; Shao, 2020; Suttipun, 2020; Varıcı ve Kalıpçı Çağırın, 2021) firma büyüklüğünün

raporlanan KDK'lar üzerine pozitif etkisi olduğu saptanmıştır. Söz konusu bu bulgular elde edilen bulgudan farklılaşmaktadır. Bu durumun incelenen ülke örnekleminin ve piyasa özelliklerinin farklılıklarından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Velte (2018); Pinto ve Morais (2019) çalışmalarında kaldıraç değişkeninin açıklanan KDK'ların sayısı üzerinde bir etkisi olmadığını tespit etmiştir. Literatürde elde edilen bulgular bu çalışmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir.

5. SONUÇ

Uluslararası ve ulusal standartlar çerçevesinde yapılan düzenlemeler neticesinde KDK'lar bağımsız denetim raporlarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu bağlamda denetçilerin önemli gördükleri ve odaklandıkları hususları içeren raporlanan KDK'lar firma ile ilgili bilgi kullanıcılarını da yakından ilgilendirmektedir. Zira her biri firmaya yönelik olarak raporlanan KDK'lar ile bilgi kullanıcıları firma ile ilgili daha özellikli açıklamalara vakıf olmakta ve bu sayede daha doğru kararlar alabilmektedir.

Firmalar nezdinde raporlanan KDK'ları etkileyen faktörlerin neler olduğunu araştırmak çalışmanın motivasyonu olmuştur. Bu kapsamda açıklanan KDK'ları etkileyen firmaya özgü bileşenlerin neler olduğunu tespit etmek çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç kapsamında firmanın büyüklüğü, aktif karlılığı, kaldıraç, firmanın faaliyet süresi ve dört büyükler tarafından denetlenip denetlenmediği gibi ana değişkenlerinin açıklanan KDK'lara etkisi araştırılmıştır. Bu bağlamda, BIST İmalat Sektöründe listelenen 158 firmanın 2017-2023 yılı verileri panel veri analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde dört büyük denetim firmalarından birisi ile denetlenen firmaların daha fazla sayıda KDK raporladıkları belirlenmiştir. Bu kapsamda, denetim raporlarında sunulan denetim görüşünün en önemli belirleyicilerinden birinin denetim firmasının büyüklüğü olduğunu ifade etmek mümkündür. Nitekim dört büyükler olarak ifade edilen büyük denetim firmalarının daha yüksek ücret ödeyerek nitelikli iş gücü çalıştırması, daha gelişmiş kurumsal ve teknolojik alt yapıya sahip olması ve tüm bunların sonucunda daha detaylı raporlama ile daha fazla sayıda KDK açıkladıkları değerlendirilmektedir.

Çalışmada firmanın faaliyette bulunduğu sürenin açıklanan KDK'lar üzerinde negatif anlamlı etkisi bulunduğu belirlenmiştir. Uzun yıllar faaliyetlerini devam ettiren firmaların daha etkin bir kurumsal yönetim mekanizmasına sahip, daha güçlü rekabet stratejileri geliştirerek rakipleri ile rekabet konusunda iyi bir konumda ve dolayısıyla daha sürdürülebilir bir firma olduğu değerlendirilmekte olup bu firmaların daha fazla sayıda KDK açıklamaları beklenmektedir. Ancak elde edilen bulguya göre firmaların faaliyette buldukları süre artmasına rağmen açıkladıkları KDK sayısı azalmaktadır. Bu durumun nedeninin denetim profesyonellerinin mali tablolarında en önemli gördükleri konuların az sayıda olması, başka bir deyişle az sayıda KDK'lar belirlemeleri ve açıklamaları olabileceği değerlendirilmektedir.

Firmaya özgü değerlerden büyüklük, aktif karlılık ve kaldıraç değişkenlerinin açıklanan KDK'lar üzerinde bir etkisi bulunmadığı saptanmıştır. Firmaların aktif büyüklükleri arttıkça daha fazla riske maruz kalacağı, dolayısıyla denetim kapsamında açıklanan KDK sayısının da artacağı değerlendirilmektedir. Literatürde yer alan çalışmaların bazılarında da "Velte, 2018; Njenga, 2019; Pinto ve Morais, 2019; Shao, 2020; Suttipun, 2020; Varıcı ve Kalıpçı Çağırın, 2021" bu doğrultuda bulgular elde edilmiştir. Ancak bu çalışmada firmaların aktif büyüklüğü arttıkça açıklanan KDK sayısının artmadığı gözlenmiştir. Kaldıraç oranı, firmanın finansal riski hakkında bilgi sunan önemli bir göstergedir. Bu bağlamda kaldıraç oranı dolayısıyla finansal riski yüksek olan firmaların raporlamalarında daha fazla KDK açıklayacağı değerlendirilmektedir. Bu çalışmada ise finansal riskin açıklanan KDK üzerinde etkisi bulunmadığı tespit edilmiştir. Literatürde de benzer bulgular elde eden çalışmalar "Velte (2018); Pinto ve Morais (2019)" bulunmaktadır. Bu kapsamda örneklem kapsamında incelenen firmaların yüksek finansal riske maruz kalmadığı ifade edilebilir.

Elde edilen bulgulara göre firmaya özgü bileşenlerden firma faaliyet süresinin ve denetim firmasının büyüklüğünün açıklanan KDK üzerinde etkisi olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte firmanın büyüklüğünün, aktif karlılığının ve finansal kaldıraçın açıklanan KDK üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada BDS 701'in uygulanmaya başladığı günden bugüne kadar firmaların yayınlamış oldukları bağımsız denetim raporları ve finansal raporlarda yer alan veriler incelenerek bulgulara ulaşılmıştır. Ulusal literatürde bu kapsamda sınırlı çalışma bulunmasını göz önüne alarak, ileride yapılacak olan çalışmaların farklı sektör ve endekslerde ilave değişkenlerle yapılması araştırmacılara ve sektör temsilcilerine katkı sunacaktır.

Ekler**Ek 1: BIST İmalat Sektörü İncelenen Firma Listesi**

Sıra	Kod	Firma Unvanı
1	ACSEL	ACISELSAN ACIPAYAM SELÜLOZ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
2	ADEL	ADEL KALEMCİLİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
3	AFYON	AFYON ÇİMENTO SANAYİ T.A.Ş.
4	AKCNS	AKÇANSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
5	ATEKS	AKIN TEKSTİL A.Ş.
6	AKSA	AKSA AKRİLİK KİMYA SANAYİİ A.Ş.
7	ALCAR	ALARKO CARRIER SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
8	ALKIM	ALKİM ALKALİ KİMYA A.Ş.
9	ALKA	ALKİM KAĞIT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
10	AEFES	ANADOLU EFES BİRACILIK VE MALT SANAYİİ A.Ş.
11	ASUZU	ANADOLU ISUZU OTOMOTİV SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
12	ARCLK	ARÇELİK A.Ş.
13	ARSAN	ARSAN TEKSTİL TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
14	AVOD	A.V.O.D. KURUTULMUŞ GIDA VE TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ TİCARET A.Ş.
15	AYGAZ	AYGAZ A.Ş.
16	BAGFS	BAGFAŞ BANDIRMA GÜBRE FABRİKALARI A.Ş.
17	BAKAB	BAK AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
18	BNTAS	BANTAŞ BANDIRMA AMBALAJ SANAYİ TİCARET A.Ş.
19	BANVT	BANVİT BANDIRMA VİTAMİNLİ YEM SANAYİİ A.Ş.
20	BASCM	BAŞTAŞ BAŞKENT ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
21	BTCİM	BATIÇİM BATI ANADOLU ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.
22	BSOKE	BATISÖKE SÖKE ÇİMENTO SANAYİİ T.A.Ş.
23	BAYRK	BAYRAK EBT TABAN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
24	BRKSN	BERKOSAN YALITIM VE TECRİT MADDELERİ ÜRETİM VE TİCARET A.Ş.
25	BLCYT	BİLİCİ YATIRIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
26	BRKO	BİRKO BİRLEŞİK KOYUNLULULAR MENSUCAT TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
27	BRMEN	BİRLİK MENSUCAT TİCARET VE SANAYİ İŞLETMESİ A.Ş.
28	BRSAN	BORUSAN MANNESMANN BORU SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
29	BFREN	BOSCH FREN SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
30	BOSSA	BOSSA TİCARET VE SANAYİ İŞLETMELERİ T.A.Ş.
31	BRISA	BRİSA BRIDGESTONE SABANCI LASTİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
32	BURCE	BURÇELİK BURSA ÇELİK DÖKÜM SANAYİİ A.Ş.
33	BURVA	BURÇELİK VANA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
34	BUCİM	BURSA ÇİMENTO FABRİKASI A.Ş.
35	CCOLA	COCA-COLA İÇECEK A.Ş.
36	CELHA	ÇELİK HALAT VE TEL SANAYİİ A.Ş.
37	CEMAS	ÇEMAŞ DÖKÜM SANAYİ A.Ş.
38	CEMTS	ÇEMTAŞ ÇELİK MAKİNA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
39	CMBTN	ÇİMBETON HAZIRBETON VE PREFABRİK YAPI ELEMANLARI SAN.VE TİC A.Ş.
40	CMENT	ÇİMENTAŞ İZMİR ÇİMENTO FABRİKASI T.A.Ş.
41	CIMSA	ÇİMSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
42	CUSAN	ÇUHADAROĞLU METAL SANAYİ VE PAZARLAMA A.Ş.
43	DAGI	DAGI GİYİM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
44	DARDL	DARDANEL ÖNENTAŞ GIDA SANAYİ A.Ş.
45	DMSAS	DEMİSAŞ DÖKÜM EMAYE MAMÜLLERİ SANAYİ A.Ş.
46	DERİM	DERİMOD KONFEKSİYON AYAKKABI DERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
47	DESA	DESA DERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
48	DEVA	DEVA HOLDİNG A.Ş.
49	DNISI	DİNAMİK ISI MAKİNA YALITIM MALZEMELERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
50	DIRIT	DİRİTEKS DİRİLİŞ TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
51	DITAS	DİTAŞ DOĞAN YEDEK PARÇA İMALAT VE TEKNİK A.Ş.

52	DGNMO	DOĞANLAR MOBİL YA GRUBU İMALAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
53	DOGUB	DOĞUSAN BORU SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
54	DOKTA	DÖKTAŞ DÖKÜMCÜLÜK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
55	DURDO	DURAN DOĞAN BASIM VE AMBALAJ SANAYİ A.Ş.
56	DYOBY	DYO BOYA FABRİKALARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
57	EGEEN	EGE ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.
58	EGGUB	EGE GÜBRE SANAYİ A.Ş.
59	EGPRO	EGE PROFİL TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
60	EGSER	EGE SERAMİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
61	EPLAS	EGEPLAST EGE PLASTİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
62	EKIZ	EKİZ KİMYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
63	EMKEL	EMEK ELEKTRİK ENDÜSTRİSİ A.Ş.
64	EMNIS	EMİNİŞ AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
65	ERBOS	ERBOSAN ERCİYAS BORU SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
66	EREGL	EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş.
67	ERSU	ERSU MEYVE VE GIDA SANAYİ A.Ş.
68	FADE	FADE GIDA YATIRIM SANAYİ TİCARET A.Ş.
69	FMIZP	FEDERAL-MOGUL İZMİT PİSTON VE PİM ÜRETİM TESİSLERİ A.Ş.
70	FROTO	FORD OTOMOTİV SANAYİ A.Ş.
71	FORMT	FORMET METAL VE CAM SANAYİ A.Ş.
72	FRIGO	FRİGO-PAK GIDA MADDELERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
73	GEDZA	GEDİZ AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
74	GENTS	GENTAŞ DEKORATİF YÜZEYLER SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
75	GEREL	GERSAN ELEKTRİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
76	GOODY	GOODYEAR LASTİKLERİ T.A.Ş.
77	GOLTS	GÖLTAŞ GÖLLER BÖLGESİ ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
78	GUBRF	GÜBRE FABRİKALARI T.A.Ş.
79	HATEK	HATEKS HATAY TEKSTİL İŞLETMELERİ A.Ş.
80	HEKTS	HEKTAŞ TİCARET T.A.Ş.
81	ISKPL	IŞIK PLASTİK SANAYİ VE DIŞ TİCARET PAZARLAMA A.Ş.
82	ISDMR	İSKENDERUN DEMİR VE ÇELİK A.Ş.
83	IZMDC	İZMİR DEMİR ÇELİK SANAYİ A.Ş.
84	IZFAS	İZMİR FIRÇA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
85	JANTS	JANTSA JANT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
86	KAPLM	KAPLAMIN AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
87	KRDMA, KRDMB, KRDMD	KARDEMİR KARABÜK DEMİR ÇELİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
88	KARSN	KARSAN OTOMOTİV SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
89	KRTEK	KARSU TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
90	KARTN	KARTONSAN KARTON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
91	KATMR	KATMERCİLER ARAÇ ÜSTÜ EKİPMAN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
92	KENT	KENT GIDA MADDELERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
93	KERTV	KEREVİTAŞ GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
94	KRVGD	KERVAN GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
95	KLMSN	KLİMASAN KLİMA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
96	KNFRT	KONFRUT GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
97	KONYA	KONYA ÇİMENTO SANAYİ A.Ş.
98	KORDS	KORDSA TEKNİK TEKSTİL A.Ş.
99	KRSTL	KRİSTAL KOLA VE MEŞRUBAT SANAYİ TİCARET A.Ş.
100	KUTPO	KÜTAHYA PORSELEN SANAYİ A.Ş.
101	LUKSK	LÜKS KADİFE TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
102	MAKTK	MAKİNA TAKIM ENDÜSTRİSİ A.Ş.
103	MRSHL	MARSHALL BOYA VE VERNİK SANAYİ A.Ş.
104	MEGAP	MEGA POLİETİLEN KÖPÜK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
105	MNDRS	MENDERES TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

106	MERCN	MERCAN KİMYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
107	MERKO	MERKO GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
108	MNDTR	MONDİ TURKEY OLUKLU MUKAVVA KAĞIT VE AMBALAJ SANAYİ A.Ş.
109	NIBAS	NİĞBAŞ NİĞDE BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
110	NUHCM	NUH ÇİMENTO SANAYİ A.Ş.
111	OTKAR	OTOKAR OTOMOTİV VE SAVUNMA SANAYİ A.Ş.
112	OYLUM	OYLUM SİNAİ YATIRIMLAR A.Ş.
113	OZRDN	ÖZERDEN PLASTİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
114	PARSN	PARSAN MAKİNA PARÇALARI SANAYİİ A.Ş.
115	PENGD	PENGUEN GIDA SANAYİ A.Ş.
116	PETKM	PETKİM PETROKİMYA HOLDİNG A.Ş.
117	PETUN	PINAR ENTEGRE ET VE UN SANAYİİ A.Ş.
118	PINSU	PINAR SU VE İÇECEK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
119	PNSUT	PINAR SÜT MAMULLERİ SANAYİİ A.Ş.
120	POLTK	POLİTEKNİK METAL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
121	PRZMA	PRİZMA PRES MATBAACILIK YAYINCILIK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
122	RODRG	RODRİGO TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
123	ROYAL	ROYAL HALI İPLİK TEKSTİL MOBİL YA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
124	RTALB	RTA LABORATUVARLARI BİYOLOJİK ÜRÜNLER İLAÇ VE MAKİNE SANAYİ TİCARET A.Ş.
125	SAFKR	SAFKAR EGE SOĞUTMACILIK KLİMA SOĞUK HAVA TESİSLERİ İHRACAT İTHALAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
126	SANFM	SANİFOAM ENDÜSTRİ VE TÜKETİM ÜRÜNLERİ SANAYİ TİCARET A.Ş.
127	SARKY	SARKUYSAN ELEKTROLİTİK BAKIR SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
128	SASA	SASA POL YESTER SANAYİ A.Ş.
129	SAYAS	SAY YENİLENEBİLİR ENERJİ EKİPMANLARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
130	SEKUR	SEKURO PLASTİK AMBALAJ SANAYİ A.Ş.
131	SELGD	SELÇUK GIDA ENDÜSTRİ İHRACAT İTHALAT A.Ş.
132	SEYKM	SEYİTLER KİMYA SANAYİ A.Ş.
133	SILVR	SİLVERLİNE ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.
134	SKTAS	SÖKTAŞ TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
135	SNPAM	SÖNMEZ PAMUKLU SANAYİİ A.Ş.
136	TATGD	TAT GIDA SANAYİ A.Ş.
137	TMPOL	TEMAPOL POLİMER PLASTİK VE İNŞAAT SANAYİ TİCARET A.Ş.
138	TETMT	TETAMAT GIDA YATIRIMLARI A.Ş.
139	TOASO	TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI A.Ş.
140	TUCLK	TUĞÇELİK ALÜMİNYUM VE METAL MAMÜLLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
141	TUKAS	TUKAŞ GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
142	TRILC	TURK İLAÇ VE SERUM SANAYİ A.Ş.
143	TMSN	TÜMOSAN MOTOR VE TRAKTÖR SANAYİ A.Ş.
144	TUPRS	TÜPRAŞ-TÜRKİYE PETROL RAFİNERİLERİ A.Ş.
145	PRKAB	TÜRK PRYSMIAN KABLO VE SİSTEMLERİ A.Ş.
146	TTRAK	TÜRK TRAKTÖR VE ZİRAAT MAKİNELERİ A.Ş.
147	TBORG	TÜRK TUBORG BİRA VE MALT SANAYİİ A.Ş.
148	ULUSE	ULUSOY ELEKTRİK İMALAT TAAHHÜT VE TİCARET A.Ş.
149	ULUUN	ULUSOY UN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
150	USAK	UŞAK SERAMİK SANAYİ A.Ş.
151	ULKER	ÜLKER BİSKÜVİ SANAYİ A.Ş.
152	VANGD	VANET GIDA SANAYİ İÇ VE DIŞ TİCARET A.Ş.
153	VESBE	VESTEL BEYAZ EŞYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
154	VESTL	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
155	VKING	VİKİNG KAĞIT VE SELÜLOZ A.Ş.
156	YATAS	YATAŞ YATAK VE YORGAN SANAYİ TİCARET A.Ş.
157	YKSLN	YÜKSELEN ÇELİK A.Ş.
158	YUNSA	YÜNİSA YÜNLÜ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Kaynak: Kamuyu Aydınlatma Platformu (2024)

Kaynakça

- Akdoğan N. & Bülbül S. (2019). Bağımsız denetçi raporlarında kilit denetim konularının bildirilmesinde BİST 100 şirketlerindeki ilk uygulama sonuçlarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 18(56), 1-24.
- Aktaş, R. & Acar, M. (2020). Bağımsız denetimde önemlilik perspektifinden kilit denetim konuları: BİST 100 uygulaması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 38(2), 185-214.
- Arzova S. B. & Şahin B. Ş (2020). ISA 701 (BDS 701) Kilit denetim konuları: BİST 30, BİST 50 ve BİST 100 endekslerinde yer alan finans kurumlarına yönelik analiz. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 20(60), 75-94.
- Aydınçülü Sakalsız, S., & Süsay Alkan, A. (2024). Firmaların karbon emisyonları ile sermaye maliyetleri ilişkisi: Türkiye Örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 26(46), 439-454.
- Baltagi, B., & Wu, P. (1999). Unequally spaced panel data regressions with AR(1) disturbances. *Econometric Theory*, 15(6), 814–823.
- Baltagi, B. H. (2005). *Econometric Analysis of Panel Data*, West Sussex, England: John Wiley&Sons Ltd.
- Bhargava, A., Franzini, L., & Narendranathan, W. (1982). Serial correlation and the fixed effects model. *The Review of Economic Studies*, 49(4), 533–549.
- Breusch, A. T. S., & Pagan, A. R. (1979). A simple test for heteroscedasticity and random coefficient variation. *Econometrica*, 47(5), 1287–1294.
- D'agostino, R., Belanger, A., & D'Agostino, R. J. (1990). A suggestion for using powerful and informative tests of normality. *The American Statistician*. 44(4), 316–321.
- Driscoll, J. C., & Kraay, A. C. (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. *Review of Economics and Statistics*, 80(4), 549–559.
- Ertan Y. & Kızık E. (2019). Kilit denetim konuları: BİST imalat sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin 2017 yılı denetim raporlarının incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Özel Sayı, 263 - 278.
- Ferreira, C., & Morais, A. I. (2019). Analysis of the relationship between company characteristics and key audit matters disclosed. *Revista Contabilidade & Finanças*, 31, 262-274.
- İşseveroğlu, G. (2019). Bağımsız denetim raporunda kilit denetim konuları: BİST sigorta şirketlerinin 2017-2018 yılları analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (84), 49-64.
- Kavut, F. L. & Güngör, N. (2018). Bağımsız denetimde kilit denetim konuları: BİST-100 şirketlerinin 2017 yılı analizi. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 16(59), 59-70.
- Njenga, S. T. (2019). *An Examination of the determinants of Key Audit Matters reported by companies listed in the Nairobi Securities Exchange* (Doctoral dissertation). Strathmore University, Nairobi, Kenya.
- Oghuvwu, M. E., & Orakwue, A. C. (2019). Determinants of key audit matters disclosure. *Accounting and Taxation Review*, 3(3), 69-77.
- Özcan, M. & Günlük, M. (2021). Borsa İstanbul imalat sektöründeki kilit denetim konularının belirlenmesi: gıda, içecek ve tütün alt sektöründe bir inceleme. *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 1(1), 22-35.
- Özşahin Koç, F. (2021). Kilit denetim konuları: BİST'te işlem gören turizm şirketlerinin covid-19 öncesi ve sonrası denetim raporlarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 36-45.
- Özşahin Koç, F., Atalay, E., & Deran, A. (2023). The impact of human resources practices on the financial performance of companies: the analysis of BIST 30 companies. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25(45), 1284-1297.
- Özşahin Koç, F., & Deran, A. (2024a). Borsa İstanbul imalat sektöründe yer alan firmaların borçlanma maliyetlerinin finansal performansa etkisi üzerine araştırma, *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 17(1), 73-98.
- Özşahin Koç, F., & Deran, A. (2024b). A research on the impact of carbon emissions on financial performance of companies in the Borsa Istanbul Sustainability Index. *Alanya Akademik Bakış*, 8(2), 671-686.
- Pesaran, M. H. (2004). General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels. *SSRN Electronic Journal*, (1240).

- Pinto, I., & Morais, A. I. (2019). What matters in disclosures of key audit matters: Evidence from Europe. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 30(2), 145-162.
- Shao, X. (2020). Research on disclosure status and influencing factors of key audit matters. *Modern Economy*, 11(03), 701.
- Suttipun, M. (2020). Factors influencing key audit matters reporting in Thailand. *Asian Journal of Accounting Perspectives*, 13(1), 26-39.
- Tušek, B., & Ježovita, A. (2018). The key audit matters as an element of the independent auditor's report—a booster to the corporate governance. *InterEULawEast: journal for the international and european law, economics and market integrations*, 5(2), 242-276.
- Uzay, Ş. & Köylü, Ç. (2018). Kilit denetim konuları: Borsa İstanbul üzerine bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (52), 47-70.
- Ün, T. (2018). *Panel veri modellerinin varsayım testi*. S. Güriş (Ed.), *Uygulamalı Panel Veri Ekonometrisi* (75-101. ss.), İstanbul: Der Kitabevi.
- Varıcı, İ., & Kalıpçı Çağırın, F. (2021). Kilit denetim konularına etki eden faktörler: BIST KOBİ Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (32), 87-106.
- Velte, P. (2018). Does gender diversity in the audit committee influence key audit matters' readability in the audit report? UK evidence. *Corporate social responsibility and environmental management*, 25(5), 748-755.
- Wuttichindanon, S., & Issarawornrawanich, P. (2020). Determining factors of key audit matter disclosure in Thailand. *Pacific Accounting Review*, 32 (4), 563-584.
- Yalçın, N. (2020). Raporlanan kilit denetim konularının sayısını etkileyen faktörler: Borsa İstanbul'da bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 4220-4230.
- Yerdelen Tatoğlu, F. 2020. *Panel Veri Ekonometrisi*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

- KGK (2017). BDS 701 Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi Standardı, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/BDS/BDS%20701.pdf>, Erişim Tarihi: 5.10.2021.